

Narcisztika a politikában

DOI: 10.46522/S.2022.02.7

KÁLLAI R. Gábor PhD

Milton Friedman University, Budapest

kallai.r.gabor@gmail.com

Abstract: Political Narcissism

Facebook is an ideal field for all forms of political narcissism. The variations range from simple obsession with the self – which is the best-known expressive mode of narcissism – to tense compensation of self-hate.

The classic narcissistic user is that who schematically hunts for likes in a fashionable hair-style, with fashionable accessories, with fashionably cute children in a fashionable holiday spot, hiding in his/her own opinion bubble, erasing all opposing opinions.

However, Facebook is also a daily field of interaction, in which debate partners and opposing opinions appear. For the atypical narcissistic user a countering opinion is a form of self-confirmation: despite all “attacks” I am right and all enemies can be defeated or erased.

The elections and the currently unfolding war have fortified both types of narcissism. Professional politicians on Facebook – independent of their private personalities – are forced to appear narcissistic in either forceful or refined ways, this being a necessity of their calling.

The analyst-type users – or those who present themselves in that way – are in a more complicated situation. In this circle the most affirming partner is one who comments with an opposing opinion. One can communicate an intellectual advantage over such partners using a so-called sense of reality derived from more education, or communicating an advantage in terms of grammar and use of language. The person writing the opposing opinion – depending on the topic – can be seen as uneducated, biased or a paid troll, who by the very act of posting their countering opinion confirm that the “analyst” is an exceptional individual.

And is, of course, right.

Key words: *politics; narcissism, social media.*

Az elmúlt évek – már majdnem másfél évtized – elhúzódo gazdasági, politikai és társadalmi változásokkal, válságokkal teltek, amelyek ezen írás leadásakor még korántsem zárultak le. Magától értetődik, hogy olyan szituációkban, mint amilyen a Covid-19 pandémia és a most is folyó orosz–ukrán háború, felértékelődnek a közösségi oldalakon – és persze másutt is – a vezető politikusok tetteire, nyilatkozataira, személyiségükre vonatkozó értelmezési kísérletek.

A politikai tevékenység nyilvánosságra szánt tradicionális eszközei – tévé, rádió, újság, hírportál, közlemény stb. – egyebek között abban különböznek a közösségi hálótól, hogy egyoldalúak, tipikusan egyedül nézzük-hallgatjuk-olvassuk a híreket és a gondosan megszerkesztett nyilatkozatokat. A hálón viszont a vezető politikusok is megjelennek saját oldalukon, olykor még vitatkozni is lehet velük. A vezető politikusok természetesen használják – kihasználják – ezt a lehetőséget, hiszen így közvetlenül

szólhatnak a polgárokhoz, illetve bárkihez, aki a közösségi hálót használja. Okkal vetődik fel a kérdés, hogy ez vajon nárcizmus-e vagy okszerű politikai cselekvés – természetesen az utóbbi.

A politikus nárcizmusa – függetlenül személyiségétől, pszichés állapotától – „szakmai feltétel”, hiszen ki bízna abban a politikusban, aki csendesen visszahúzódva él, a nyilvánosság előtt csak akkor jelenik meg, ha az kötelező, s nyilatkozatai szárazak és szakmaiak? Bizonytal nem sokan, más kérdés, hogy ilyen beállítottságú személy nem is lesz vezető politikus, kivéve, ha örökli a pozíciót, vagy – egyes ókori poliszok mintájára – kisorsolják őt.

Mondhatni, mi várjuk el, hogy a politikus mondjon szépet, bölcsét, komolyat, vicceset, riasztót, megnyugtatót, visszataszítót – mikor mit, lényeg az, hogy szociológiai értelemben vett szerepe színpadi értelemben jól megcsinált szereppé váljon. „A szerep [...] egy színésznek a szöveg és a játék együttesét jelenti. [...] Később a szerepből maga a színész által felépített alak les.” (Pavis, 2005).

Tehát nem csupán arról van szó, hogy például egy közép-európai ország vezető politikusa a közösségi hálón hol européerként, hol nemzetmegmentőként, hol nagyapaként, máskor dalolászó népfiként jelenik meg, megint máskor szorgos gazdálkodónak mutatkozik, hanem arról, hogy eme szerepek összeállnak egy koherens produkcióvá.

Goffman (1959) az emberi viselkedést a rendezéshez hasonlítja. A társadalmi textúrát a személyek közötti kapcsolatok határozzák meg. A rendező szerepét az atyai vagy a társadalmi hatalom tölti be. A közönség megfigyeli a játékos viselkedését. [...] A drámajátékként feltüntetett társadalmi interakció e metaforikus elmélete visszafelé megvilágítja a színházi szerep felfogását: a színészek a szerepet az alakok együttesének függvényében és a drámai univerzum bizonyos törvényeinek keretében építik fel. A szerep felépítése sohasem befejezett; egyszerre eredménye a szöveg olvasatának, valamint ennek az olvasatnak a megteremtője.

Pavis, 2005

A politikai főszereplő mint drámai jelenség természetesen nem új, még az sem, hogy személyében az állam maga jelenik meg közönsége előtt. Régebben erre az „isteni juss” predestinálta, a modern társadalomban – legalábbis kimondva – az államérdek, Richelieu bíboros kifejezésével élve az államrezon megtestesüléseként mutatkozik meg.

A fordulatot a harmincéves háborút lezáró békerendszer jelentette, amikor – tíz-tizenötmillió ember halálát követően – megszületett a veszfáliai békerendszer.

111. § A császári, a királyi és a birodalmi rendi követek és teljhatalmú megbízottak ígéretet tesznek, hogy az így lezárt békét a császár, a legkeresztényibb király és a Szent Római Birodalom választófejedelemei, fejedelmek és rendjei az itt kölcsönösen jóváhagyott forma szerint érvényesíteni fogják, s hogy híven kezeskednek azért, hogy

Kállai R. Gábor

az ünnepélyes érvényesítő okiratokat az aláírás napjától számított nyolc héten belül Münsterben közléstessik s egymás közt hivatalosan kicserélik.

Münsteri békeegyezmény, é.n.

Az egyezmény, mint olvashatjuk, immár nem hivatkozik az örökölt címekre, felsőbb, isteni hatalomra, hanem száraz jogi szaknyelven kijelent és kötelez.

Önmagában azonban sem a jobból, sem a vezető politikus szándékából nem következik társadalmi-politikai cselekvés.

Vegyünk egy példát.

A harmincéves háború nyitányaként 1618. május 23-án a cseh protestáns főurak benyomultak a helytartóság hradzsini termeibe, némi lökdösődés után kihajították az ablakon Martinic és Slavata grófokat, s velük a helytartóság egyik magasán kvalifikált, többdiplomás titkárát, lovag Filip Fabriciust. A második prágai defenesztrációt a kiablakbólítottak egy irtatlan szemétdombra esve túléltek, elfutottak.

A két gróf sorsa az akkori korban a szokásos módon alakult, a háború után hatalmas birtokot kaptak. A két főúrhoz képest alacsony rangú lovag – nálunk köznemes lett volna a titulusa – a királytól magas hivatalt, birtokot és új nemesi előnevet kapott, mégpedig a Hohenfallt, magyarul Magasesésit, mondhatjuk úgy is, hogy ezentúl nemes Pottyanásdy Fabriciusnak címezték kérvényeiket a hozzáfordulók.

Pottyanásdy tisztsége és sorsa szimbolikus, egy sajátos társadalmi csoport képviselője volt, a kádereké. A káderek olyan személyek,

[...] akik nem a társadalmi rendszer legfőbb döntéshozatali pozícióiban helyezkednek el, de nem is ahhoz a hatalmas többséghez tartoznak, akik csak végrehajtják a rájuk kirótt feladatokat. A káderek menedzseri funkciókat látnak el, és juttatásaik általában valahol a legfőbb rétegek és az alul lévők juttatásai között vannak. Saját becslésem szerint ma a Föld lakosságának kb. 15–20 százaléka tartozik ide.”

Wallerstein, 2010

A káderek nem csupán az apparátus, a bürokrácia azon tagjait jelentik, akiket hagyományosan Kelet-Európában így neveztünk, hanem mindazokat, akik mások munkáját, tevékenységét irányítják, ellenőrzik, minősítik. Egy kémiantanár nem csak a vármegyei főispánság tankerületi igazgatójától függ (ezek nem történelmi elnevezések, hanem a hatályos magyarországi jogszabályokból vettek), de az iskola igazgatójától, annak helyetteseitől, a természettudományi tárgyakat oktatókat tömörítő szakcsoport vezetőjétől is, kirakhatják, csökkenthetik a fizetését, de ki is nevezhetik akár csoportvezetővé.

A „káder” egyfajta társadalmi funkció, a munkamegosztás egy speciális ága. Nem köthető egyetlen társadalmi réteghez, de még politikai, ideológiai státuszhoz sem, a káder mint személy akár egy radikális fordulat után is a helyén marad-maradhat.

Be kell látnunk, hogy minden ember minden cselekedete a köznapjaink világában folyamatosan ellenőrzött, megfigyelt, értékelt és irányított, s ehhez nem kell

hozzáképeznünk a szolgálatokat, a formális elöljárókat, hiszen a „káder” mindenütt jelen van. Mi több, mi magunk is azok vagyunk-lehetünk, szerkesztőként, tantárgyfelelős oktatóként – és így tovább.

A káder azzal, hogy irányít, megfigyel, minősít, s a társadalmi létezés minden szintjén jelen van – és lesz –, magát is, minket is kényszerű elfogadóvá tesz, azaz ami fentről jön, azt tudomásul kell venni.

Az ókori görögöknél és rómaiaknál a színész (comédien) szerepe egy fából készült henger volt, amely körül egy – a mondásra szánt szöveget és az interpretálásra vonatkozó utasításokat tartalmazó – pergamen forgott.

Pavis, 2005

Talán túlzó a metafora, de a vezető politikus szociológiai és színházi szerepe rögzített, akár ő maga építi fel, akár az apparátusa. Ami a szerepet alátámasztja, eljátszhatóvá teszi, azaz a fából készült henger a káder.

Az engedelmesség – olykor csupán engedékenység – végigkísér minket egész életünkön, legtöbbször észre sem vesszük. Másként fogalmazva, természetes társadalmi közegünk voltaképpen teljesen elfogadható állapot. Am ne felejtjük el, ez az állapot egyfajta indoktrináció is: ha az egész élet minden apróságában fellelhető ez a momentum, miért ne fogadnánk el – már aki, persze – a legfelsőbb hely „elvárását”, sugalmazását vagy akár parancsát is, adott esetben különösebb vizsgálat, elemzés nélkül, az „ez van, meg kell tenni” kibúvóval, netán lelkesen.

Hogy egy aktuális példát hozzak: bármennyire is képtelen helyzetet jelent a szomszédban folyó orosz–ukrán háború, úgyszólván az egész világ természetes állapotnak fogadja el: háborúk voltak, lesznek, ez az emberi lét velejárója. Vannak, akik meghalnak, mások nem, egyesek ölnek, mások menekülnek.

Azaz fel kell tenni a kérdést: „Vajon az emberi nem végpusztulásának rémét fölidéző nukleáris katasztrófa fenyegetése nem szolgálja-e éppen azoknak az erőknek a védelmét, amelyek ezt a veszélyt állandósítják?” (Marcuse, 1990).

KÖNYVÉSZET

Az 1648. évi münsteri békeszerződés. Kiadja a Széchenyi István Egyetem Állam és Jogtudományi Kar Jogelméleti Tanszéke.

MARCUSE, Herbert, 1990. *Az egydimenziós ember*. Budapest: Kossuth Könyvkiadó, 22.

PAVIS, Patrice, 2005. *Színházi szótár*. Budapest: L'Harmattan Kiadó, 389–390.

WALLERSTEIN, Immanuel, 2010. *Bevezetés a világregendszer-elméletbe*. Budapest: L'Harmattan Kiadó, 174.